

ዳኞች፡- ተገኔ ጌታነህ

ሓገሥ ወልደዳ

ኂሩት መለስ

ታፈሰ ይርጋ

ብርሃኑ አመነው

አልማው ወሌ

ዓሲ መሐመድ

አመልካች፡- የኢትዮጵያ ኤሌክትሪክ ኃይል ኮርፖሬሽን - አልቀረቡም

ተጠሪ፡- አቶ አማራ ገላው - አልቀረቡም

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍርድ

ጉዳዩ የቀረበው አመልካች የደሴ ከተማ ወረዳ ፍ/ቤት በመዝገብ ቁጥር 27947 መጋቢት 8 ቀን 2000 ዓ.ም የሰጠው ብይንና የደቡብ ወሎ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 20224 መጋቢት 16 ቀን 2000 ዓ.ም የሰጠው ትእዛዝ መሰረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት በመሆኑ በሰበር ታይቶ ይታረምልኝ በማለት መጋቢት 23 ቀን 2000 ዓ.ም በተጻፈ የሰበር አቤቱታ ስላመለከተ ነው።

በዚህ መዝገብ ለሰበር ችሎቱ የቀረበው ክርክር በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 164 ንኡስ አንቀጽ 1 እና ንኡስ አንቀጽ 2 መሰረት በአሰሪና ሰራተኛ ጉዳይ አዋጅ እውቅና እና ጥበቃ የተሰጣቸውን መብቶች ለማስከበር የሚቀርብ አቤቱታ ወይም ጥያቄ በይርጋ ቀሪ የሚሆንበትን ሁኔታ የሚመለከት ነው። የክርክሩ መነሻ ተጠሪ ለደሴ ወረዳ ፍርድ ቤት ኅዳር 21 ቀን 2000 ዓ.ም በተጻፈ የክስ ማመልከቻ ፍርድ ቤቱ ተከላኸ/ አመልካች/ የደረጃ እድገት እንዲሰጠኝ ይወስንልኝ በማለት ያቀረበው ክስ ነው። የአሁን አመልካች ተጠሪ ያቀረበው ክስ ከዚህ በፊት በፍርድ ያለቀ ነው። የከላኸ /ተጠሪ/ ክስ በይርጋ ይቋረጣል የደረጃ እድገት በወድድር የሚሰጥ በመሆኑ ከላኸ ይገባኛል በማለታቸው የሚሰጥ አይደም የሚል ክርክር ለወረዳው ፍርድ ቤት አቅርቧል።

የወረዳው ፍርድ ቤት የአሁን ተጠሪ ቀደም ብሎ በአሰሪና ሰራተኛ ወሳኝ ቦርድ የደረጃ እድገት እንዲሰጣቸው ክስ አቅርበው የአሰሪና ሰራተኛ ወሳኝ ቦርድ ውሳኔ ከሰጠላቸው በኋላ የአሰሪና ሰራተኛ ወሳኝ ቦርድ ጉዳዩን የማየት ሥልጣን የሌለው መሆኑን በመግለጽ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ችሎት የቦርዱን ውሳኔ የሻረ በመሆኑ ጉዳዩ የመጨረሻ ፍርድ አልተሰጠበትም። ክስ በይርጋ ይቋረጣል የሚለው የተከላኸ/የአሁን አመልካች/ መቃወሚያ በተመለከተ የአሁን ተጠሪ ለአሰሪና ሰራተኛ ወሳኝ ቦርድ በአዋጅ ቁጥር 377/96 የተደነገገው የጊዜ ገደብ ሳይኖረው ክስ አቅርቦ የነበረና ክርክር ሒደት እስከ ፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ችሎት ደርሶ ቦርዱ ጉዳዩን የማየት ሥልጣን እንደሌለው የተወሰነ በመሆኑ ተጠሪ ለቦርዱ የቀረበው ክስና ክርክር የይርጋው ጊዜ የማያቋርጥ ነው በማለት የአመልካችን የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ ውድቅ በማድረግ ተጠሪና አመልካች በዋናው ጭብጥ ላይ ያቀረቡትን ክርክርና ማስረጃ መርምሮ አመልካች ለተጠሪ የደረጃ እድገቱን ሊሰጣቸው ይገባል የሚል ውሳኔ ወስኗል። አመልካች በዚህ ውሳኔ ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለደቡብ ወሎ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት አቅርቧል። የዚህ ከፍተኛ ፍርድ ቤት የወረዳው ፍርድ ቤት የሰጠው ውሳኔ ጉድለት የለበትም በማለት የአመልካችን ይግባኝ በፍትሐብሔር ሥነ-ሥርዓት ሕግ ቁጥር 337 መሰረት ሰርዞታል።

የአመልካች ነገረ ፈጅ መጋቢት 23 ቀን 2000 ዓ.ም የተፃፈ ሶስት ገጽ የሰበር አቤቱታ ያቀረቡ ሲሆን የአቤቱታቸውን ፍሬ ነገርም የወረዳው ፍርድ ቤት የተጠሪ ክስ በይርጋ ይቋረጣል በማለት ያቀረብነው የመጀመሪያ ደረጃ የክስ መቃወሚያ ያለፈብን አላግባብ ነው። የወረዳው ፍርድ ቤት ተጠሪ ጉዳዩን አይቶ ውሳኔ የመስጠት የሥራ ነገር ሥልጣን ለሌለው አካል ማለትም ለአሰሪና ሰራተኛ ወሳኝ ቦርድ ያቀረቡ በመሆኑ የይርጋው ጊዜ መቆጠሩን ያቋርጠዋል በማለት የሰጠው ብይን በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 162 አንቀጽ 164 እና አንቀጽ 147 ድንጋጌዎች ያሳገናዘበ ነው የወረዳው ፍርድ ቤት ብይን ስለ ይርጋ መቋረጥ በፍትሁብነት ሕግ ቁጥር 1851/ለ/ የተደነገገውን ያሳገናዘበና መሰረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ነው። ይኸም ቢታለፍ ያለ ውድድር ለተጠሪ የደረጃ እድገት እንድንሰጥ የወረዳው ፍርድ ቤት የሰጠውን ውሳኔ ጉድለት የለበትም በማለት የደቡብ ወሎ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ይግባኛችንን በመሰረዙ መሰረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ስለሆነ በሰበር ታይቶ እንዲታረምልን በማለት አመልክተዋል። የአመልካች አቤቱታ ተመርምሮ በሰበር የሚጣራ ነጥብ ያለው በመሆኑ ተጠሪ መልስ እንዲያቀርቡ በተሰጠው ትእዛዝ መሰረት ተጠሪ ግንቦት 1 ቀን 2000 ዓ.ም የተፃፈ ሶስት ገጽ መልስ አቅርበዋል። ተጠሪ ከአመልካች ጋር የሚያከራክራቸው ጉዳይ አመልካች ላወጣው የሥራ መደብ የትምህርት ማስረጃዬን ማለትም ለመወዳደር የሚያስችላኝን ዲፕሎማ በማያያዝ ለውድድር ስቀርብ ዲፕሎማውን ሥራ ስትቀጠር ያላስመዘገብኩት ስለሆነ እንደማስረጃ አይያዝልህም ብሎ ስለከለከለኝ እየሰራሁ ተምራ በዲፕሎማ የተመረቅሁበት በፐርቸሚንም የሥራ ሙያ ያወጣው የሥራ መደብ ብቸኛ ተወዳዳሪ ሆኜ ቀርቤ በእድገት ሊሰጠኝ ሲገባ አላግባብ ሲከለከለኝ በወቅቱ አቤቱታዬን ለአሰሪና ሰራተኛ ወሳኝ ቦርድ አቅርቤ ቦርዱ የሥራ መደቡ ሊሰጠኝ እንደሚገባ ወስኗል። አመልካች በውሳኔው ቅር ተሰኝተው ለአማራ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ አቅርበው የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት የአሰሪና ሰራተኛ ወሳኝ ቦርድ የሰጠውን ውሳኔ አጽንቶት ነበር። አመልካች ውሳኔው የሕግ ስህተት አለበት በማለት ለዚህ ችሎት የሰበር አቤቱታ አቅርበው ችሎቱ የግራ ቀኛችንን ክርክር ከሰማ በኋላ ጉዳዩ የግል የሥራ ክርክር በመሆኑ የአሰሪና ሰራተኛ ወሳኝ ቦርድ ጉዳዩን አይቶ የመወሰን ስልጣን የለውም በሚል ምክንያት የቦርዱንና የክልሉን ጠቅላይ ፍርድ ቤት ውሳኔ ሸርታል። ከዚህ በኋላ የሰራተኛ ማህበሩና አመልካች ባደረጉት ውድድር አመልካች የእኔንና የሌሎች ሰራተኞችን ዲፕሎማ ተቀብሎ መድቦኛል። የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት በወሰነው መሰረት ለወረዳው ፍርድ ቤት ያቀረብኩትን ክርክርና ማስረጃ መርምሮ የሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የለበትም ለቦታው የቀረብኩ ብቸኛ ተወዳዳሪ በመሆኔ አመልካች ያቀረበው የይርጋ እና የፍሬ ጉዳይ ክርክር የሕግ መሰረት የለውም በማለት መልስ ሰጥቷል። አመልካች በጽሑፍ የመልስ መልስ አቅርቧል።

ከሥር የክርክሩ አመጣጥና በሰበር አመልካችና ተጠሪ በጽሑፍ ያቀረቡት ክርክር ይዘት በእጭሩ ካላይ የተገለፀው ሲሆን እኛም መዝገቡን መርምረናል። ጉዳዩን እንደመረመርነው የወረዳው ፍርድ ቤትና የዞኑ ከፍተኛ ፍርድ ቤት የተጠሪ ክስ በይርጋ አይታገድም በማለት የሰጡት ውሳኔ በአግባቡ ነው? ወይስ አይደለም? የሚለውን ጭብጥ አግባብነት ካላቸው የሕግ ድንጋጌዎችና ይህ የሰበር ችሎት በመዝገብ ቁጥር 16648 ከሰጠው የሕግ ትርጉም ጋር በማገናዘብ ውሳኔ መስጠት አስፈላጊ ሆኖ አግኝተነዋል።

አመልካችና ተጠሪ ካቀረቡት ክርክር ለመገንዘብ እንደቻልነው በመጀመሪያ ተጠሪ አመልካች ሥራ ከተቀጠርኩ በኋላ ያገኘሁትን የትምህርት ማስረጃ /ዲፕሎማ/ በመቀበል ብቸኛ ተወዳዳሪ በሆንኩበት የሥራ መደብ የደረጃ እድገት ሰጥቶ ሊመድቦኝ ይገባል የሚል ክስ ለአሰሪና ሰራተኛ ወሳኝ ቦርድ አቅርበው ቦርዱ የአመልካችንና የተጠሪ ክርክር ከሰማ በኋላ ውሳኔ ሰጥቶ ነበር። አመልካች የአሰሪና ሰራተኛ ወሳኝ ቦርድ በሰጠው ውሳኔ ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት አቅርቦ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት የቦርዱን ውሳኔ በማጽናቱ አመልካች ለፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ችሎት የሰበር አቤቱታ አቅርበው የሰበር ችሎቱ ጉዳዩ የውል የሥራ ክርክር ሳይሆን የግል የሥራ ክርክር በመሆኑ የአሰሪና ሰራተኛ ወሳኝ ቦርድ ጉዳዩን የማየት የሥራ-ነገር ሥልጣን የለውም በማለት በሰበር መዝገብ ቁጥር 28690 ኅዳር 10 ቀን 2000 ዓ.ም በዋለው ችሎት ውሳኔ ሰጥቷል። ተጠሪ ከዚህ በኋላ ለደሴ ወረዳ ፍርድ ቤት ኅዳር 24 ቀን 2000 ዓ.ም በተፃፈ የክስ ማመልከቻ አመልካች የደረጃ እድገት እንዲሰጠኝ ይወሰንልኝ በማለት ክስ አቅርቧል። አመልካች የተጠሪ ክስ በይርጋ ይቋረጣል በማለት ያቀረበው መቃወሚያ ውድቅ በመደረጉ የሰበር አቤቱታ አቅርቧል። አመልካች በሥርና በሰበር የሚከራከረው ተጠሪ የመጀመሪያውን ክስ ያቀረበው ጉዳዩን አይቶ ውሳኔ ለመስጠት ሥልጣን ለሌለው አካል መሆኑ ይህ የሰበር ችሎት በሰጠው ውሳኔ ተረጋግጧል። ተጠሪ ጉዳዩን አይቶ ለመወሰን ሥልጣን ለሌለው አካል ያቀረበው ክስ የይርጋ ጊዜ መቆጠሩን አያቋርጠውም በማለት ሲሆን ይህ የአመልካች ክርክርና ይህ የሰበር ችሎት ጉዳዩን አይቶ ለመወሰን ሥልጣን ለሌለው ፍርድ ሰጭ አካል ክስ ማቅረብ ይርጋ አያቋርጥም በማለት በሰበር መዝገብ ቁጥር 16648 የሰጠውን የሕግ ትርጉም በአጠቃላይ በሕግ የይርጋ የጊዜ ገደብ መደንገግ ካስፈለገበት መሰረታዊ

ምክንያትና ፍርድ ቤቶችና ሌሎች የዳኝነት ነክ ሥልጣን ያላቸው አካላት አንድ ጉዳይ ሲቀርብላቸው ሌላኛውን ተከራካሪ ከመጥራታቸው በፊት ስላለባቸው ግዴታና ኃላፊነትና የይርጋ የሕግ ድንጋጌዎችና ይርጋ የሚቋረጥባቸውን ሁኔታዎች መሰረታዊ አተረጓጎም መርሆች በመመርመር ውሳኔ መስጠት አስፈላጊ ሆኖ አግኝተዋል።

1. ጉዳዩ አይቶ የመወሰን ሥልጣን ለሌለው ፍርድ ቤት ወይም የዳኝነት ነክ ሥልጣን ላለው አካል ክስ መቅረብና ክርክር መካሄዱ ይርጋን አያቋርጥም በማለት አመልካች የሚያቀርበው ክርክር ሕግ አውጭው በተለያዩ የሕግ ማእቀፎች መብት አሉኝ ወይም መብቴ ተጥሶብኛል የሚል ማናቸውም የተፈጥሮ ወይም የሕግ ሰውነት መብት ያለው አካል በማቅረብ መብቱን የሚጠይቅበትን የጊዜ ገደብ በሕግ ከሚደነግግበት መሰረታዊ ዓላማ አንፃር መታየት ያለበት ነው። ሕግ አውጭው ማናቸውም ሰው በሕግ በተቀመጠው የጊዜ ገደብ ውስጥ ክስን ለፍርድ ሰጭ አካላት ካላቀረበ ጥያቄው በይርጋ ቀሪ እንደሚሆን በሕግ የሚደነግግበት አንደኛው ምክንያት መብት አለኝ ወይም መብቴ ተጥሶብኛል የሚል ሰው ተገቢውን ትጋት በማድረግ በሕግ በተደነገገው የጊዜ ገደብ ውስጥ መብቱን እንዲጠይቅ ለማድረግና መብቱን በሕግ በተደነገገው የጊዜ ገደብ ውስጥ ያልጠየቅ ዳተኛ የሆነ ሰው ጊዜው ካለፈ በኋላ ክስ የማቅረብ መብቱን ለመገደብና መብቱን ቀሪ በማድረግ ሕግ ማእቀብ መጣልና መቅጣት ነው። አሰሪና ሰራተኛ ጉዳይ በተመለከተ የአሰሪና ሰራተኛ የሥራ ክርክር ችሎትና የአሰሪና ሰራተኛ ወሳኝ ቦርድ በአዋጅ ቁጥር 377/96 የተሰጣቸው ስልጣንና ኃላፊነት ያለ መሆኑን ከአዋጁ አንቀጽ 138 እና ከአዋጅ አንቀጽ 147 ድንጋጌዎች ለመገንዘብ ይቻላል። ተጠሪ መብቱን ለማስከበር ተገቢውን ጥረት ማድረግ የደረጃ እድገት አይቶ የመወሰን ሥልጣን ያለው የአሰሪና ሰራተኛ ክርክር ወሳኝ ቦርድ ነው በሚል እምነት ክስን ለቦርድ ያቀረበ ሲሆን ቦርዱም ጉዳዩን የማየት ሥልጣን አለኝ በሚል እምነት ተከላሽ አለኝ የሚለውን ክርክር እንዲያቀርብ መጥሪያ ልኮ የከላሽና የተከላሽ ክርክር በመስማት ውሳኔ ሰጥቷል። የቦርዱን ውሳኔ በይግባኝ የተፈፀመ የሕግ ስህተት ካለ መርምሮ የሚረም ሥልጣን ያለው የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት የቦርዱ ውሳኔ የሰጠው በሕግ በተሰጠው ሥልጣን መሰረትና በአሰሪና ሰራተኛ ጉዳይ አዋጅ ድንጋጌዎች መሰረት መሆኑን በማረጋገጥ አጽንቶታል። የትኛው ጉዳይ የግል የሥራ ክርክር ነው?፣ የትኛው የደግሞ የወል የሥራ ክርክር ባህሪ ይኖረዋል? የሚለውን በመተርጎም ይህ ሰበር ችሎት በመገዘብ ቁጥር 28690 ቦርዱ ሥልጣን የለውም በማለት መወሰኑ ተጠሪ ለአሰሪና ሰራተኛ ወሳኝ ቦርድ ክስ አቅርቦ እስከ ሰበር ድረስ በተከራከረበት ጊዜ ውስጥ ይርጋ ሊቋረጥለትና ጉዳዩ በፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 182 ንኡስ አንቀጽ 1 መሰረት ይርጋው እንደ አዲስ ሊቆጠር አይገባውም በማለት ተጠሪ የሚያቀርበው ክርክር በሕግ የይርጋ የጊዜ ገደብ መደንገግ ያስፈለገበትን አጠቃላይ መሰረታዊ ዓላማ ያላገናዘበ በመሆኑ አልተቀበለውም።

2. በሁለተኛ ደረጃ አመልካች ተጠሪ የአሰሪና ሰራተኛ ወሳኝ ቦርድ ጉዳዩን አይቶ ውሳኔ የመስጠት ሥልጣን የሌለው በመሆኑ ለቦርዱ ያቀረበው ክስ ይርጋው በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 164 ንኡስ አንቀጽ 1 መሰረት አይቋርጥም በማለት ያቀረቡት ክርክር ክስ የቀረበለት ፍርድ ቤት ወይም የዳኝነት ሥልጣን በሕግ የሰጠው ሌላ አካል የከላሽ ክስ ከተቀበለ በኋላ ለተከላሹ መጥሪያ ከመላኩ በፊት በሕግ እንዲያደርግ ከተጣለበት ግዴታና ኃላፊነት አንፃር መታየት አለበት። አንድ ጉዳይ ዳኝነት አይቶ ውሳኔ እንዲሰጥ የክስ አቤቱታ የቀረበለት ፍርድ ቤት ወይም በሕግ ውሳኔ የመስጠት ሥልጣን የተሰጠው አካል ለተከላሹ ክስ አቤቱታውን ከመጥሪያ ጋር በመላክ ከማከራከሩ በፊት የክስ ማመልከቻውን መመርመርና ጉዳዩን አይቶ የመወሰን የስራ-ነገር ወይም የግዛት ክልል ስልጣን የሌለው መሆኑን ከተረዳ የቀረበለት የክስ አቤቱታ አይቶ የመወሰን ሥልጣን የሌለው መሆኑን በመግለጽ ውሳኔ ሊሰጥ እንደሚገባው ከፍትሐብሔር ሥነ-ሥርዓት ሕግ ቁጥር 9 እና 23 ንኡስ አንቀጽ 1/ለ/ ድንጋጌዎች ለመገንዘብ ይቻላል።

ጉዳዩ የቀረበለት ፍርድ ቤት ወይም ከሕግ የዳኝነት ነክ ሥልጣን የተሰጠው አካል የቀረበለትን አቤቱታ መርምሮ ጉዳዩን አከራክሮ ለመወሰን የሚችል መሆኑን በማመን ከላሽ ከተከላሹ መጥሪያ እንዲያደርስ ትእዛዝ ከሰጠና ተከላሽም የፍርድ ቤቱን መጥሪያ ወጭ በማድረግ ለተከላሹ በማድረስ አሳውቆ ከሆነ ይርጋው የሚቋረጥ መሆኑ ከፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 1851/ለ/ የተደነገገው ድንጋጌ ከላሽ ክስን ሰምቶ ለመወሰን ለሚችል አካል የማቅረብ ኃላፊነት ያለበት ቢሆንም ዋናው ኃላፊነት የክስ አቤቱታው የቀረበለት ፍርድ ቤት ለተከላሹ መጥሪያ ከመላኩና ክርክር መስማት ከመጀመሩ በፊት ጉዳዩን የማየት ሥልጣን ያለው መሆኑን ወይም አለመሆኑን መመርመርና መወሰን እንዳለበት የሚያመለክት ነው። በያዘነው ጉዳይ ክርክሩ ይህንን ያሕል ጊዜ የፈጀው ተጠሪ ክስን ለአሰሪና ሰራተኛ ወሳኝ ቦርድ በማቅረብ ምክንያት ብቻ አይደለም። የተጠሪን ክስ የተቀበለው ቦርድ ጉዳዩን ከማየቱ በፊት ጉዳዩን አይቶ የመወሰን ሥልጣን ያለው መሆኑን በፍትሐብሔር ሥነ-ሥርዓት ሕግ ቁጥር 231 ንኡስ አንቀጽ 1/ለ/ መሰረት በመመርመር ጉዳዩን አይቶ ውሳኔ የመስጠት ሥልጣን የለኝም በማለት ተወስኖ ጉዳዩን ባለመገታቱ ምክንያት ነው። ስለሆነም ፍርድ ቤቶች ወይም በሕግ የዳኝነት ነክ

ስልጣን የተሰጣቸው አካላት በሕግ የተጣለባቸውን ግዴታና ኃላፊነት በአግባቡ ባለመወጣታቸው ወይም ጉዳዩን አይቶ የመወሰን ሥልጣን ያላቸው ወይም የሌላቸው ስለመሆኑ የሕጉ ድንጋጌ አሻሚ፣ በጠቅላላ አነጋገር የተገለፀና ክፍተት ያለበት በመሆኑ ምክንያት አከራካሪና የሕግ ትርጉም መስጠት የሚያስፈልገው በመሆኑ ምክንያት ጉዳዩን መወሰን ሥልጣን እንዳላቸው በመተርጎም ክርክሩን ሲሰሙ ለቆዩበት ጊዜ ይርጋው አይቋረጥም በሚሉት ከላሽ ክስ የማቅረብ መብቱ ይርጋ እንዲታገድ የሚደረግበት ምክንያት የለም። በእነዚህ አይነት ሁኔታ የይርጋ ጊዜ መቆጠሩ መቋረጥና ከላሽ በፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 1852 ንኡስ አንቀጽ 1 ድንጋጌ መሰረት ሥልጣን ላለው አካል ክስን ሲያቀርብ እንደአዲስ ይጋው ሊቆጠርለት የሚገባ በመሆኑ አመልካች ያቀረበውን ክርክር አልተቀበልነውም።

3. አመልካች ያቀረበው ክርክር ማንኛውም ሰው በፍርድ ሊያልቁ የሚችሉ ጉዳዮችን ለፍርድ ቤት ወይም በሕግ የዳኝነት ሥልጣን ለተሰጠው አካል የማቅረብ መብት ያለው መሆኑ በሕገ-መንግብቱ አንቀጽ 37 ከደነገጋቸው ጋር ማገናዘብ ያስፈልጋል። የይርጋ የሕግ ድንጋጌዎች መብታቸውን ለመጠየቅ ተገቢውን ትጋት ያደረጉና ዳተኛ ያልሆነ ሰዎች ፍትህ የማግኘት መብት በማያሳጣ ሁኔታ በጠባቡ ሊተረጎሙና ፍትህ የማግኘት መብትን በሚያረጋግጥ መንገድ ተግባራዊ ሊሆኑ ይገባቸዋል። መብታቸውን ለፍርድ ቤት ወይም በሕግ የዳኝነት ሥልጣን ለተሰጠው ሌላ አካል የሕጉ የጊዜ ገደብ ከማለፉ በፊት ለማቅረብ ተገቢውን ትጋት ያደረጉ ሰዎች ላይ የይርጋ ጊዜ መቆጠሩ እንዲቋረጥ የሚያደርግ የሕግ አተረጓጎም በመጠቀም የይርጋ ጊዜ አላግባብ እንዲቆጠር በማድረግ የዜጎች ፍትህ የማግኘት መብት እንዳይሸራረፍና በዚህ ምክንያት የፍትህ መዛባት እንዳይደርስ ማድረግ ያስፈልጋል። ከዚህ አንጻር ስንመለከተው ተጠሪ በአዋጅ ቁጥር 377/96 የአሰሪና ሰራተኛ ክርክር ውስጥ የውል የሥራ ክርክር አይቶ የመወሰን ሥልጣን ባለው የአሰሪና ሰራተኛ ወሳኝ ቦርድ ክስን አቅርቦ ክሱ በቦርዱና በይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት በአግባቡ ያቀረበ መሆኑን አረጋግጠው ውሳኔ ሰጥተውበታል። ጉዳዩ የውል የሥራ ክርክር ነው? ወይስ የግል የሥራ ክርክር? የሚለው እስከ ሰበር ድረስ ያከራከረ ጭብጥ ሲሆን ጭብጡ ይህ በሰበር ችሎት የወሰነው አስገዳጅ የሕግ ትርጉም በመስጠት ነው። በዚህ ሁኔታ ተጠሪ በመጀመሪያ ክስን ያቀረበው ሥልጣን ለሌለው አካል ስለሆነ ይርጋው ሊቋረጥ አይገባም በማለት አመልካች የሚያቀርበው ክርክር መብቱን ለማስከበር ተገቢውን ትጋት በማድረግ በሕግ የዳኝነት ሥልጣን በተሰጠው አካል ክስ ያቀረበውን የተጠሪን ሕገ-መንግስታዊ ፍትሕ የማግኘት መብት በሚያጣብብ ሁኔታ ችሎቱ የሕግ ትርጉም እንዲሰጥ የሚጠይቅ በመሆኑ አልተቀበልነውም።

4. እያንዳንዱ የይርጋ ሕግ ድንጋጌ በራሱና በጠበቀ ሁኔታ መተርጎም አለበት የሚለው የሕግ አተረጓጎም መርህ ከላይ የገለጸነውን የዜጎች ፍትህ የማግኘት መብት በማያጣብብ እና አላግባብ የይርጋ ጊዜ እንዲቆጠር በማድረግ የሚደርስ የፍትህ እጦት ለማስቀረት በሚችል መንገድ ተግባራዊ መሆን ይገባዋል። ይህ አተረጓጎም እኛ ብቻ ሳይሆን የዳበረ የሕግ ሥርአት ያላቸው አገሮች “Limitation periods are to be construed strictly so as not to take away the right of the plaintiffs” በሚል መንገድ የሚከተሉት አተረጓጎም ነው። ከዚህ አንጻር ስንመለከተው በሰበር መዝገብ ቁጥር 16648 የተሰጠውን ትርጉም ለማጠናከር የተጠቀሰው የፍትሐብሔር ሥነ-ሥርአት ሕግ ቁጥር 278 ንኡስ አንቀጽ 3 በጠባቡና በድንጋጌው ግልጽ በተመለከተው ጉዳይ ብቻ እንዲያገለግልና ተፈጻሚነት በሚኖረው ሁኔታ መጠቀስና መተርጎም ይኖርበታል። የዚህ ድንጋጌ መልእክትና ይዘት በስፋት በመተርጎምና የማመሳሰል የትርጉም ዘዴ (Analogy) በመጠቀም ሥልጣን ለሌለው ፍርድ ሰጭ አካል የቀረበ ክስ ይርጋን አያቋርጥም በሚል መንገድ የተሰጠው ትርጉም ከላይ የዘረዘርናቸውን መሰረታዊ የይርጋ ሕግ አተረጓጎም መርሆች የሚጥስ መሻሻል ያለበት ሆኖ አግኝተነዋል። ፍርድ ቤቶች የይርጋ ጊዜ ገደብ የሚቆጠርበት፣ የይርጋ የጊዜ ገደብ የሚራዘምበት፣ የይርጋ የጊዜ ገደብ መቆጠር የሚታገድበት (የሚቋረጥበትን) ሁኔታ ሲተረጎሙ ፍትህና ርትእን መሰረት በማድረግና የይርጋው ድንጋጌ አላግባብ ተፈጻሚ እንዲሆን በማድረግ ምክንያት የሚደርሰውን የፍትህ መዛባት የሚቀነስ የአተረጓጎም ሥልት መከተልና በሕገ-መንግስቱ የጊዜ ገደብ ውስጥ መብታቸውን ለመጠየቅ ተገቢውን ትጋት ያላደረጉና ዳተኛ የሆኑ ሰዎች ክስ የማቅረብ መብት ላይ ማእቀብ በሚጥል መንገድ ብቻ ሕጉን በሥራ ላይ በማዋል የይርጋ የሕግ ድንጋጌዎች በሕገ-መንግስቱ አንቀጽ 37 የተደነገገውን ፍትህ የማግኘት መብት በማያጣብብና የማይሸራረፍ መንገድ መተርጎምና ተግባራዊ ማድረግ ያለባቸው በመሆኑ አመልካች ያቀረበውን ክርክር አልተቀበልነውም።

ከላይ ከተራ ቁጥር 1 እስከ 4 በዘረዘርናቸው መሰረታዊ ምክንያቶች ከዚህ በፊት አምስት ዳኞች ተሰይመው በመገብ ቁጥር 16648 የይርጋ ጊዜ አቆጣጠርና ስለ ይርጋ መቋረጥ የሰጡትን የሕግ ትርጉም በአዋጅ ቁጥር 454/97 አንቀጽ 4 በሚደነገገው መሰረት በመለወጥና የሕግ ትርጉም በመስጠት ወስነናል።

አመልካች ተጠሪ ያለ ውድድር እድገት ሊሰጠው አይገባም በማለት ያቀረበውን ክርክር በተመለከተ አመልካች ያቀረበውን ክርክር ለማስረዳት አለመቻሉንና በአንፃሩ ተጠሪ ክርክሩን ያስረዳ መሆኑን በማረጋገጥ የበታች ፍርድ ቤቶች ውሳኔ ሰጥተውበታል። አመልካች ለበታው ብቁ የሆኑ ሰራተኞች እንዲወዳደሩ ማስታወቂያ ያወጣና ተጠሪ መስፈርቱን አሟልቶ ያቀረበ ብቸኛ ተወዳዳሪ መሆኑን ፍሬ ጉዳይ የማጣራትና ማስረጃ የመመዘን ሥልጣን ያላቸው የደሴ ወረዳ ፍርድ ቤትና የዞኑ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ውሳኔ የሰጡበት በመሆኑ የአመልካች አቤቱታ በሕገ-መንግስቱ አንቀጽ 80 ንዑስ አንቀጽ 3/ሀ/ እና በአዋጅ ቁጥር 25/88 አንቀጽ 10 ለሰበር ችሎት ከተሰጠው ሥልጣን ውጭ የፍሬ ጉዳይና የማስረጃ ምዘና ክርክር በመሆኑ አልተቀበልነውም። ስለሆነም የወረዳውና የዞኑ ከፍተኛ ፍርድ ቤት የሰጡት ውሳኔ በፍትሐብሔር ሥነ-ሥርዓት ሕግ ቁጥር 348/1/ መሰረት አጽንተኝነታል።

ው ሳ ኔ

1. የአማራ ክልል የደሴ ወረዳ ፍርድ ቤትና የደቡብ ወሎ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት የሰጡት ውሳኔ ፀንቷል።
2. ሥልጣን ለሌለው ፍርድ ቤት ወይም በሕግ የዳኝነት ሥልጣን ለተሰጠው አካል ክስ ቀርቦ ክርክር ሲደረግ መቆየቱ የይርጋ ጊዜ መቆጠሩን ያቋርጠዋል ብለናል።
3. የተጠሪ ክስ በይርጋ ቀሪ አይሆንም ብለናል።
4. በዚህ ፍርድ ቤት ሚያዝያ 8 ቀን 2000 ዓ.ም የተሰጠው የእግድ ትእዛዝ ተነስቷል።
5. በዚህ ፍርድ ቤት ያወጡትን ወጭና ኪሣራ ግራ ቀኝ ለየራሳቸው ይቻሉ።
ይህ ፍርድ በፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰባት ዳኞች በተሰየሙበት የሰበር ችሎት በሙሉ ድምጽ ተሰጠ።

የማይነበብ የሰባት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ቤ/ኃ